

XVIe Congrès de la Conférence des Cours constitutionnelles européennes
XVIth Congress of the Conference of European Constitutional Courts
XVI. Kongress der Konferenz der Europäischen Verfassungsgerichte
XVI Конгресс Конференции европейских конституционных судов

Synthèse / Summary / Kurzfassung / резюме

**RÉPUBLIQUE DE POLOGNE / REPUBLIC OF POLAND /
REPUBLIK POLEN / РЕСПУБЛИКА ПОЛЬША**

**The Constitutional Tribunal of the Republic of Poland
Trybunał Konstytucyjny Rzeczypospolitej Polskiej**

**langue maternelle / native language /
Muttersprache / родной язык**

Współpraca Sądów Konstytucyjnych w Europie - sytuacja bieżąca i perspektywy na przyszłość

Abstrakt

[1, 2] Konstytucja RP nie używa określeń takich jak „prawo Unii Europejskiej” lub „prawo unijne”. Wszelkie odniesienia do prawa europejskiego w orzecznictwie TK są oparte na przepisach Konstytucji dotyczących prawa międzynarodowego lub umów międzynarodowych. [3, 4] Obowiązek do „uwzględniania prawa europejskiego” można uzasadniać art. 9 Konstytucji RP, który stanowi, że „Rzeczpospolita Polska przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego.” Trybunał Konstytucyjny ma zatem obowiązek interpretowania konstytucji, zgodnie z prawem europejskim. [5, 6, 7]. Prawo europejskie jest de iure i de facto uwzględniane przez TK nie tylko jako wzorzec i przedmiot kontroli, lecz także z własnej inicjatywy jako dyrektywa interpretacyjna lub „źródło inspiracji” przy wykładni Konstytucji i prawa polskiego. Trybunał odnosi się do międzynarodowych źródeł prawa wówczas gdy te źródła stanowią model kontroli lub jej podlegają z inicjatywy wnioskodawcy i dotyczą "konstytucyjnych praw i wolności". Dlatego też same umowy międzynarodowe, w skardze konstytucyjnej, nie stanowią właściwego modelu kontroli. [8] Wszystkie bez wyjątku ratyfikowane umowy międzynarodowe podlegają kognicji Trybunału Konstytucyjnego. [9, 10] Trybunał uznał możliwość kontroli konstytucyjności umów międzynarodowych w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną. Wnioskodawca najczęściej wskazuje przepisy Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności jako model kontroli źródeł prawa międzynarodowego. Trybunał co do zasady uznał możliwość kontroli konstytucyjności umów międzynarodowych w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną. [11, 12, 13, 14, 15] W przypadku, gdy wnioskodawca lub skarżący zgłasza jako wzorzec przepisy ratyfikowanych umów międzynarodowych, Trybunał uznaje niekiedy taki wzorzec za nieadekwatny i umarza postępowanie. W orzecznictwie Trybunału przyjmuje się, że naruszenie przepisów Konwencji nie może stanowić podstawy skargi konstytucyjnej. Nie znaczy to jednak, że Trybunał uchyla się od jakichkolwiek merytorycznych ocen. Oceny te, sformułowane w odniesieniu do wzorców konstytucyjnych, znajdują zastosowanie w pełnym zakresie w stosunku do powołanych standardów międzynarodowych a sam Trybunał odwołuje się do Konwencji z własnej inicjatywy. W wypadku, gdy sąd pytający lub wnioskodawca przedstawiają jako wzorzec kontroli przepisy Konwencji Trybunał zajmuje bardziej „przychylnie” Konwencji stanowisko. [16] Postanowienia Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej ustanawiają wysokie standardy ochrony praw podstawowych w Unii Europejskiej i są zbieżne z prawem polskim. Co nie znaczy, że są identyczne. [17, 18, 19] Trybunał Konstytucyjny uwzględniał szeroko przepisy Traktatów, na których opiera się Unia, w tym jako wzorce kontroli konstytucyjności prawa. Trybunał Konstytucyjny uwzględniał w swoich orzeczeniach niektóre konwencje Rady Europy. [20, 21] Nierzadkie są też przykłady spraw, w których TK stwierdza w sentencji niezgodność ustawy z przepisami prawa międzynarodowego. Mimo braku obowiązku uwzględniania orzeczeń europejskich trybunałów sprawiedliwości, Trybunał w swoim orzecznictwie uwzględnia je. Zgodnie z art. 79 Konstytucji podstawą skargi konstytucyjnej jest naruszenie konstytucyjnych wolności i praw, a nie norm konwencji międzynarodowych. [23, 24] Powyższych ograniczeń Trybunał nie dostrzega w

postępowaniach z pytań prawnych sądów. W związku z tym należy rozważyć problem związania państw wyrokami Trybunału w tzw. sprawach paralelnych. [25, 26] Trybunał Konstytucyjny wyraźnie przyjmuje, że wyrok wydany w sprawie „polskiej” „rzutuje na ocenę przepisów dokonywana przez Trybunał Konstytucyjny”, co jak się wydaje oznacza, że Trybunał uwzględnia taki wyrok w kontroli konstytucyjności prawa polskiego. [27, 28] Trybunał Konstytucyjny odnosi się do orzecznictwa europejskich trybunałów sprawiedliwości, jednakże znacznie częściej do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. [29, 30] Jednym z nielicznych przykładów rozbieżności między orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego a orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka jest kwestia obowiązku autoryzowania oraz odpowiedzialności karnej za niewykonanie tego obowiązku. Przykładem oczywistej, ale odosobnionej rozbieżności między orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej a orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego jest kwestia kompetencji do kontroli legalności prawa pochodnego Unii Europejskiej. [31, 32] Sądy polskie szeroko uwzględniają orzecznictwo europejskich trybunałów sprawiedliwości, lecz nie ma dowodów na to, że czynią to ze względu na autorytet Trybunału Konstytucyjnego lub w związku z faktem, że orzecznictwo to jest uwzględniane przez Trybunał. Europejski Trybunał Praw Człowieka wielokrotnie przywoływał wyroki TK w uzasadnieniach orzeczeń. [33, 34, 35] Trybunał Konstytucyjny odnosi się do orzecznictwa europejskich sądów konstytucyjnych, a także sądów pozaeuropejskich, w tym Sądu Najwyższego USA w zakresie prawa cywilnego, karnego i publicznego. W wielu sprawach to odwoływanie się ma szeroki zasięg „geograficzny”. [36, 37, 38, 40, 41] Znaczący wpływ na orzecznictwo innych sądów konstytucyjnych może mieć wyrok w sprawie SK 45/09, w którym TK uznał swoją właściwość do kontroli konstytucyjności pochodnego prawa unijnego. Odniesienia do prawa Unii Europejskiej lub do wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka nie mają wpływu na orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Trybunał współpracuje z innymi sądami konstytucyjnymi za pośrednictwem wspólnych konferencji. Trybunał Konstytucyjny nie rozpoznawał spraw, w których rozbieżności między orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z jednej strony a orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z drugiej mogłyby mieć wpływ na orzecznictwo sądu konstytucyjnego.